herpy

GEKKOER

Coleonyx elegans

En slank, nattaktiv bakkegekko fra skogene i det sørlige Mexico, Guatemala og Belize, med sorte, kantede bånd på beige grunn og bevegelige øyelokk. Den er i slekt med *Eublepharis macularius*, men mindre og spinklere, lever av små insekter og vil ha det lunt med et fuktig skjul.

Familie: Eublepharidae Engelsk: Yucatan banded gecko Tidligere navn: *Coleonyx coleonyx; Gymnodactylus scapularis*
Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**13-18 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**8-12 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Tørrskog og regnskog**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 45 × 30 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Varmeplass	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**50-60 %**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene, parvis eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**11-12 mnd.**
Kullstørrelse	**1-2 egg**
Inkubasjon	**40-60 dager** ved 26-29 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Coleonyx elegans hører til øyelokksgekkoene, i likhet med *Eublepharis macularius*. Den har bevegelige øyelokk og kan altså blunke, noe de fleste andre gekkoer ikke kan. Under tærne sitter det ingen heftelameller, så arten lever på bakken og klatrer bare lavt. Spredte, små knuter mellom de fine ryggskjellene kjennetegner de store artene i slekten.

Ungene er oransjerøde med beige og sorte bånd og flekker. Med alderen blir grunnfargen mer beige, og de sorte båndene får skarpe, mørke kanter og skiftende former. Artsnavnet elegans betyr utsøkt og henspiller på tegningen.

Arten ble beskrevet av John Edward Gray i 1845 etter dyr fra Belize. Den er slank og blir ca. 13-18 cm med hale, og den største målte lengden fra snute til kloakk er 120 mm. Ungene er bare 3-4 cm ved klekking. Halen lagrer fett og kan kastes av hvis dyret blir redd. Den vokser ut igjen, men ser aldri helt ut som før.

Taksonomien er endret nylig: den vestlige formen, som tidligere het *Coleonyx elegans nemoralis*, ble i 2022 gjort til en selvstendig art. Eldre opplysninger kan derfor dekke begge formene. Oppdrettede dyr er ikke vanlige, og i Europa ses arten sjelden i handelen.

Utbredelse og leveområde

Arten lever i det sørlige Mexico og videre sørover til det nordlige Guatemala og Belize. Arten er kjent fra delstatene Veracruz, Oaxaca, Tabasco, Yucatán, Chiapas og Quintana Roo og dessuten fra Nayarit ved Stillehavet, men de vestlige funnene hører trolig til den avspaltede arten. Typelokaliteten er Belize, den gang Britisk Honduras.

Arten er også meldt fra Honduras og El Salvador, men det er ikke bekreftet, og landene er derfor ikke med på kartet. Avgrensningen på kartet er grov og dekker Yucatán-halvøya og de nærmeste delene av Mexico og Guatemala.

> **Naturlig utbredelse:** Mexico, Guatemala og Belize.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen er vanlig i både skog og åpent land på Yucatán-halvøya. Den hører hjemme i tropisk, fuktig løvskog, der den lever i løvlaget på skogbunnen, men finnes også i tørrere, steinete områder, opptil omtrent 1.000 meter over havet.

Om dagen skjuler den seg under stein og bark eller graver seg ned, og om natten jakter den på små virvelløse dyr på bakken. I en temperaturgradient i laboratoriet valgte dyrene omtrent 24 °C. Det finnes bare få målinger av temperatur og fuktighet fra leveområdene, så terrarieverdiene bygger på erfaringer fra fangenskap.

Les mer: Varme og temperatur

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr skal ha et terrarium på minst 60 × 45 × 30 cm (lengde × bredde × høyde), og større er bedre. Bunnarealet betyr langt mer enn høyden, for arten lever på bakken. To-tre dyr kan bo i 30 × 30 × 30 cm, men det er knapt, og især med flere dyr er et større terrarium et bedre utgangspunkt.

Bunnen skal kunne graves i og gjerne holde litt på fuktigheten, for eksempel kokosfiber blandet med sand. Hold den lett fuktig til tørr, aldri våt. Innred med flere skjul enn det er dyr: korkbark, flate steiner, omvendte planteunderskåler og små huler. Tunge steiner skal stå direkte på bunnen av terrariet og ikke oppå substratet, slik at de ikke velter når gekkoen graver.

Lag alltid et fuktig skjul, for eksempel en liten boks med fuktig kokosfiber og et hull i siden. Ventilasjonen skal være så god at terrariet tørker opp noen timer etter sprøyting. Bruk ikke tørket sphagnum i skjulene: en gekko av slekten har dødd av forstoppelse etter å ha svelget mosefibre under et hudskifte.

TEMPERATUR

Hold 24-28 °C om dagen og 20-23 °C om natten, med et varmt område på 29-32 °C i den ene enden, slik at dyret selv kan velge. Angivelsene svinger fra en bakgrunn rundt 24 °C med en varmeflekk på 29-32 °C til 20-28 °C etter årstiden. Nattetemperaturen er en tommelfingerregel.

Varmen kan komme fra en lampe eller fra en varmematte under en del av bunnen og skal styres av en termostat. Små terrarier blir fort for varme, så mål både ved varmeflekken og i den kjølige enden, gjerne med et infrarødt termometer. En kjølig vinterpause kan sette i gang avlen (se paring).

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Hold luftfuktigheten på 50-60 % og lag i stedet et fuktig mikroklima i skjulet og i en del av bunnen. Spray 3-4 ganger i uken, slik at en del av bunnen blir fuktig, og det kommer dråper på glasset som gekkoen kan drikke av. Terrariet skal være tørt igjen etter noen timer.

Sett dessuten fram en lav skål med friskt vann. Den er ikke strengt nødvendig når du sprayer jevnlig, men den skader ikke. Arten kommer fra et fuktigere klima enn de ørkenlevende slektningene og må ikke holdes helt tørt, men heller ikke i stillestående, våte omgivelser. Et dyr som mangler vann, får rynket hud og innsunkne øyne.

LYS OG UVB

Arten er nattaktiv og trenger ikke noe spesielt lys. Et tidsstyrt lys i 10-12 timer eller dagslys fra rommet gir en fast døgnrytme. Om natten skal det være mørkt.

UVB er ikke nødvendig når insektene pudres med kalk og D3-vitamin, og det er ikke undersøkt om arten har nytte av det. Vil du gi det, så bruk et svakt rør til skyggedyr over en liten del av terrariet, slik at dyret alltid kan trekke seg helt bort fra lyset. Unngå sterke spotlamper og farget nattlys.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Gekkoen lever av insekter og andre små virvelløse dyr. Dubia-kakerlakker eller sirisser egner seg som grunnfôr, og små melormer, soldatfluelarver og voksmøllarver gir variasjon. Fôrdyret må høyst være like langt som avstanden mellom dyrets øyne, dvs. ca. 3 mm til nyklekkede unger og 6 mm til voksne.

Gi fôrdyrene godt fôr før de brukes, og pudre dem med kalk og vitaminer. Sett gjerne en liten skål med rent kalkpulver i terrariet. Unger fôres daglig eller annenhver dag, voksne et par ganger i uken. Hold øye med kroppsformen: halen skal være fyldig, men ikke feit. En fôrskål som insektene ikke kan krabbe opp av, hindrer at de gjemmer seg i bunnen, og mange dyr lærer å ta fôr fra en pinsett.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Gekkoen er sky og aktiv om natten. Viltfangede dyr er ofte nervøse og kaster lett halen, mens oppdrettede dyr kan venne seg til holderen og med tiden tåle forsiktig håndtering. Arten er liten og skjør, så hold den lavt over en myk flate, og ta aldri tak i halen.

Hanner er aggressive mot hverandre og må ikke bo sammen. En hann kan holdes med en eller flere hunner, og hunner kan som regel gå sammen hvis det er plass og mange skjul. Dyrene kan dele hvilested uten å slåss, men skill dem hvis du ser bitt eller stress. Det er helt normalt at dyret er skjult hele dagen, så ikke grav det fram for å se det.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnet er lett å se hos voksne dyr: hannen har en bule ved halerota og tydelige porer foran kloakken, mellom bakbena. Hunnen mangler begge deler. Hunnene yngler første gang ved 11-12 måneders alder. Vent likevel til hunnen er fullt utvokst og i god kondisjon før hun settes i avl.

PARRING

En vinterpause på et par måneder uten oppvarming anbefales for å få avlen i gang. Slå for eksempel av varmen i omtrent åtte uker, og la dyrene hvile ved 17-19 °C uten fôr. Sett deretter hannen sammen med hunnen i en til to uker, og ta ham ut igjen. Hunner av slekten kan lagre sæd, så én paring kan strekke til flere kull.

Hos den beslektede *Coleonyx variegatus* biter hannen hunnen i nakken under paringen, og det gjør han trolig også hos denne arten. Hold øye med dem de første nettene.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger egg parvis, sjeldnere ett enkelt, og graver dem ned i bunnen eller legger dem i det fuktige skjulet hvis det finnes et. Det kan komme flere kull i året, men det er ingen sikre tall fra fangenskap, så antallet står ikke i faktaboksen.

Gi hunnen et fuktig skjul eller en eggleggingskasse med fuktig vermikulitt eller kokosfiber. Eggene skal tas ut og inkuberes, ellers tørker de ut eller blir gravd opp. Gi hunnen ekstra kalk og insekter hele sesongen.

INKUBASJON

Legg eggene halvt ned i fuktig vermikulitt i en liten beholder med et par luftehull, uten å vende dem. Tilsett vann fra siden, slik at eggene ikke blir våte. Beholderen står i en liten rugemaskin eller på en termostatstyrt varmematte.

Det er ikke publisert inkubasjonstall for *Coleonyx elegans*. Tallene i faktaboksen bygger på *Coleonyx variegatus*, der eggene ruges ved 27-29 °C og minst 80 % fuktighet i ca. seks uker. Intervallet 26-29 °C og 40-60 dager er derfor et anslag. Hos *Coleonyx variegatus* bestemmes kjønnet av kjønnskromosomer og ikke av temperaturen, og det samme forventes hos denne arten.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er bare 3-4 cm ved klekking. Hos *Coleonyx variegatus* spiser de første gang etter første hudskifte, når de er 5-8 dager gamle. Gi dem mikrosirisser og andre svært små insekter, pudret med kalk og D3-vitamin, og hold dem på tørkepapir med et lite fuktig skjul.

Hold dem enkeltvis eller i små grupper av samme størrelse, og skill dem hvis en blir bitt eller jaget. Størrelsen gjør både håndtering og fôring vanskelig, og tap av egg og unger er den største utfordringen ved avl av slekten. Vei ungene jevnlig, slik at du kan følge veksten.

Helse og vanlige feil

Arten regnes som hardfør, men det finnes få veterinærerfaringer med den. De typiske problemene er:

- Uttørking, hvis terrariet er for tørt og dyret ikke har et fuktig skjul. Huden blir rynket, og øynene synker inn.
- Forstoppelse, hvis dyret svelger løst bunnmateriale. En gekko av slekten har dødd etter å ha svelget tørre sphagnumfibre. Bruk en jevn, lett fuktig bunn.
- Kalkmangel, hvis insektene ikke pudres, især hos unger og hunner i avl.
- Overoppheting i små terrarier med varmekilde. Mål temperaturen flere steder.
- Tapt hale ved håndtering eller slagsmål. Den vokser ut igjen, men ser annerledes ut. En svært tynn hale kan være tegn på sult eller sykdom.
- Bitt og stress, hvis hanner holdes sammen eller det er for få skjul.

Et sunt dyr har klare øyne og en fyldig hale. Kontakt veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke vil spise i flere uker eller ligger slapt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.